

Recreatie en bos

[907.2 : 627.3]

W. A. DIELEMAN
(Kon. Ned. Heidemij, Arnhem)

1. Inleiding

In onze kinderjaren maakten sprookjes als „Hans en Grietje” en „Klein Duimpje” grote indruk op ons. Het avontuur zoeken in het bos en de aparte sfeer, die daar heerste trok ons sterk aan, maar het verdwalen in die geheimzinnige wereld was minder leuk en wij waren dan ook 's avonds wel blij toch maar veilig in ons eigen bed te liggen.

Wanneer men later volwassen is zijn veel zaken, die als kind prachtig gevonden worden, niet interessant meer, maar het zoeken naar avontuur in het bos en het proeven van de daar heersende aparte sfeer is gebleven. Is het anders te verklaren, dat de bosgebieden zo'n grote aantrekkingskracht uitoefenen op hen, die ontspanning zoeken in weekeind en vakantie? Tussen het bos en de recreatie bestaat dus een relatie.

2. De aanrakingspunten tussen bos en recreatie

Bij het bestuderen van de aanrakingspunten tussen bos en recreatie kunnen wij vaststellen, dat zowel het bos als de recreatie in verschillende vormen voorkomen. Deel uitmakend van het totale landschap komen de bossen daarin voor als grotere min of meer aaneengesloten complexen, doch ook zijn er de verspreid liggende kleinere houtopstanden. Beide kunnen voor de recreatie van betekenis zijn.

De kleinere bossen ontleen hun betekenis voornamelijk aan het feit, dat zij het landschap mede structuur geven en daardoor voor de passerende recreant visueel interessant zijn. De grotere min of meer aaneengesloten boscomplexen hebben echter niet alleen visuele waarde, maar zijn bovenal voor de actieve en passieve recreatie van belang. In het navolgende zullen wij ons dan ook voornamelijk met de laatste vorm bezighouden.

Bezien wij thans de recreatievormen, die met het bos in relatie kunnen worden gebracht. Deze kunnen wij als volgt onderscheiden.

- a. Vakantierecreatie. Hierbij bevindt men zich gedurende een of meer weken in een bepaald recreatiegebied.
- b. Weekeindrecreatie. Men brengt een aantal dagen buiten door.
- c. Dagrecreatie. Men begeeft zich gedurende een dag buiten de woonplaats.

Daar voor a en b in het algemeen dezelfde soort accommodatie moet worden gesticht kunnen deze vormen gemakshalve onder de noemer verblijfsrecreatie worden samengevat. Hierbij moet worden aangetekend dat de verblijfsrecreant, die in het door hem gekozen recreatiegebied „zijn tenten heeft opgeslagen” zich daar gedurende een belangrijk deel van de tijd als dagrecreant zal gedragen. Ten behoeve van de verblijfsrecreatie zijn o.a. nodig: kampeer- en caravanterreinen en terreinen met zomerhuisjes.

Voor de dagrecreatie zijn van betekenis: recreatieve autoroutes, rijwielen wandelpaden, picknickplaatsen, speelweiden en recreatie-concentratiepunten. In deze laatste zijn op een betrekkelijk geringe oppervlakte een aantal actieve en passieve recreatievormen samen gebracht, m.a.w. veel mensen ontspannen zich op een relatief klein terrein. Al de genoemde recreatievormen hebben veelal nauwe relaties met bosachtige gebieden.

3. *De eisen die de recreatie aan het bos stelt*

Deze eisen liggen uiteraard in een ander vlak dan de produktie-eisen. Zelfs kunnen deze twee belangen divergeren. Het zal dan ook vaak noodzakelijk zijn een synthese te zoeken, zodat zoveel mogelijk aan alle eisen wordt voldaan.

Bij de situering van recreatieve voorzieningen in het landschap is de ligging van de bosgebieden binnen dit landschap van betekenis. De verhouding van openheid tot geslotenheid en de afwisseling van de verschillende ruimten zullen de recreant, mogelijk onbewust, prettig of onaangenaam aandoen.

Is in het algemeen de afstand van het bos tot de woonkernen van weinig of geen betekenis voor de verblijfrecreatie, voor de dagrecreatie daarentegen speelt dit een belangrijke rol. Deze afstand zal in het algemeen niet groter mogen zijn dan 30 km.

Voor een optimaal recreatief gebruik zal het bos aan verharde autowegen en rijwielpaden moeten liggen en tenslotte moet het bos op de bezoeker een prettige indruk maken. Het zal als het ware de recreant moeten uitnodigen tot het maken van een wandeling, het doen van spelen, picknicken enz. Dit is bij veel bestaande bossen niet het geval. Men treft de recreanten voornamelijk aan langs de bosranden of hoogstens langs enige boswegen doch veelal trekken zij nauwelijks het bos dieper in.

4. *De consequenties van de recreatie-eisen*

Reeds bij een integrale vormgeving aan het landschap moeten uit het oogpunt van recreatie ligging, vorm en grootte van de gewenste bosgebieden duidelijk worden bepaald. De afstand tot de woonkernen is bij bestaande bossen uiteraard niet te veranderen. Bij het situeren van nieuwe boscomplexen echter zal deze afstand zeker mede in beschouwing dienen te worden genomen.

Bij het opstellen van recreatie-ontwikkelingsplannen zullen de auto- en fietsroutes zodanig moeten worden gelegd, dat de boscomplexen op een prettige wijze in deze routes worden opgenomen. De autowegen zullen veelal bij voorkeur niet midden door het bos worden aangelegd, doch langs en door de bosranden moeten worden gevoerd.

Het belangrijkste punt in de relatie bos-recreatie is wel de indruk, die het bos op de recreant maakt. Daar onze bossen, veelal zijn aangelegd uit het oogpunt van houtproduktie bestaan zij grotendeels uit monocultures van groveden, doorsneden door kaarsrechte wegen. De omlooptijd is veelal vastgesteld, bijvoorbeeld op 50 jaar en open ruimten in de vorm van kap-

vlakten zijn slechts tijdelijk. De recreatie verlangt echter grotere afwisseling, o.a. ten aanzien van de houtsoorten, het beloop van de wegen, het spel tussen open ruimten en gesloten houtopstanden en de verschillen in leeftijd van de verschillende vakken waaruit het boscomplex is samengesteld. Het bos zal een openheid moeten bezitten, waardoor het voor de recreant aantrekkelijk wordt er ook inderdaad door te trekken en er in te verblijven.

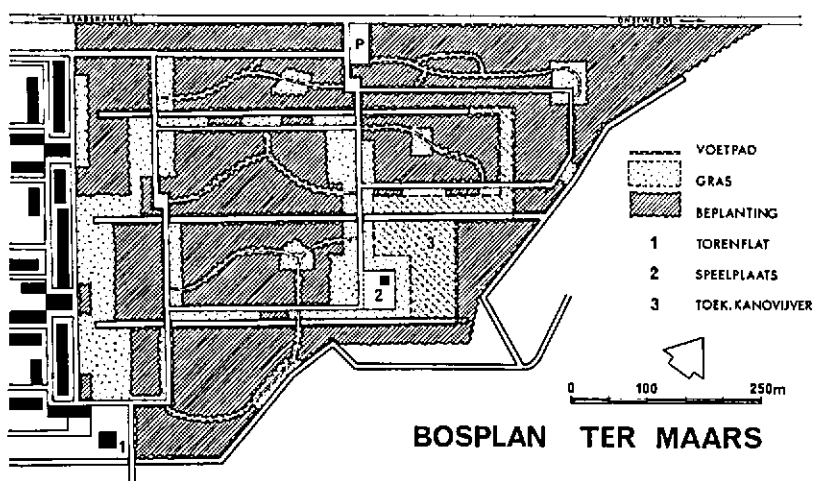
De eisen ten aanzien van houtsoortenkeuze en omlooptijd, behoeven veelal een zekere produktiviteit niet in de weg te staan, mits het bos op de juiste wijze wordt behandeld. Er zal dus bewust een nieuwe vorm moeten worden gekozen, op basis van een synthese tussen recreatie en houtproductie. Moet een boscomplex worden aangelegd, dan kan er reeds dadelijk de meest gewenste in- en externe vorm aan worden gegeven. Hebben we echter met een bestaand bos te maken, dan zal stapsgewijs bewust naar de nieuwe vorm moeten worden toegewerkt. Ook kan het worden ingebouwd in een groter project als element.

5. Twee voorbeelden

In het hiervoor behandelde hebben wij getracht een aantal vragen te formuleren, die zich bij het bestuderen van de aanraking van bos met de recreatie voordoen. Wij weten echter op alle vragen zeker nog geen volledig antwoord. Er is nog veel onderzoek nodig. Maar toch zullen wij reeds nu maatregelen moeten treffen, m.a.w. nieuwe recreatiebossen aanleggen en bestaande bossen c.q. bosgebieden geschikt maken voor recreatief gebruik.

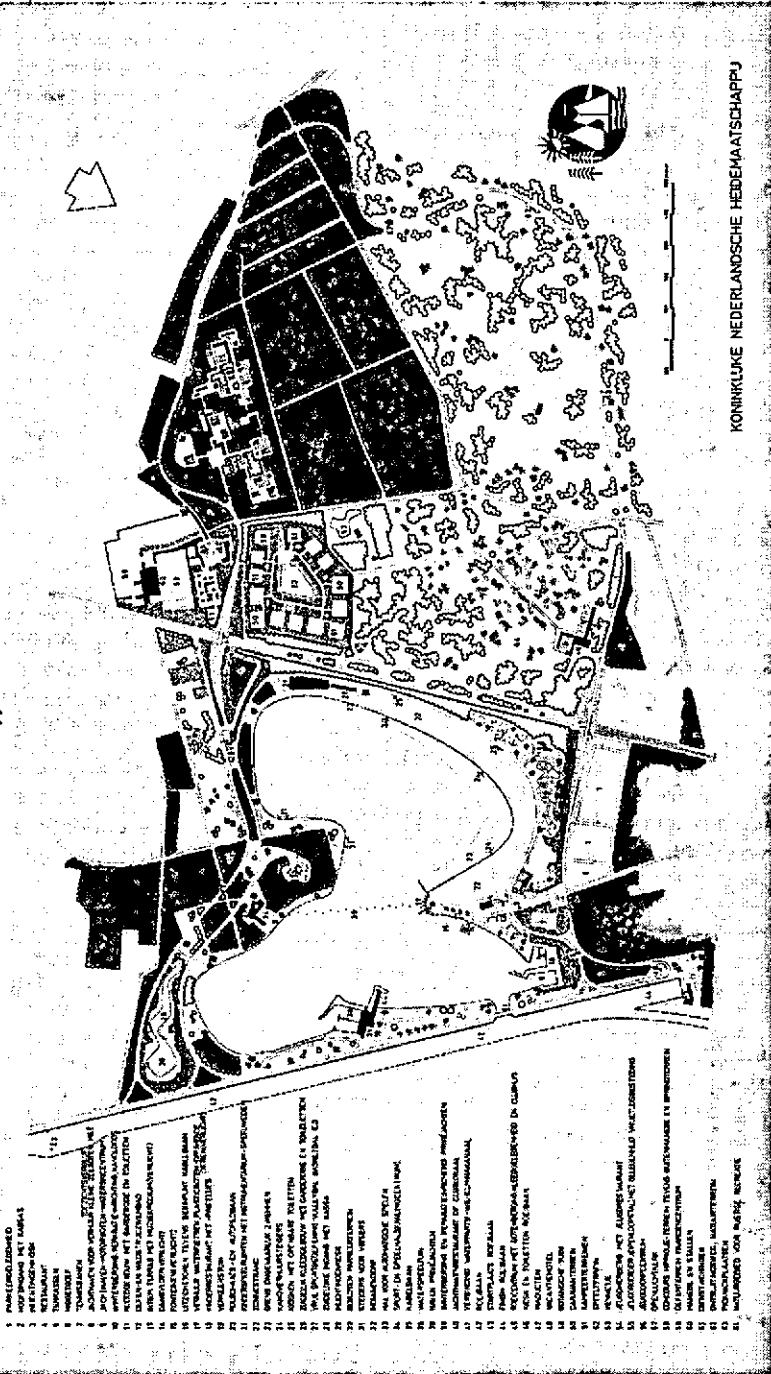
Als voorbeelden hiervan kunnen het bos „Ter Maars” en de „Beekse Bergen” genoemd worden.

Het bos „Ter Maars” (zie fig. 1), in de gemeente Onstwedde, kan dienen als voorbeeld van een moderne bosaanleg, waarbij met de wensen van de

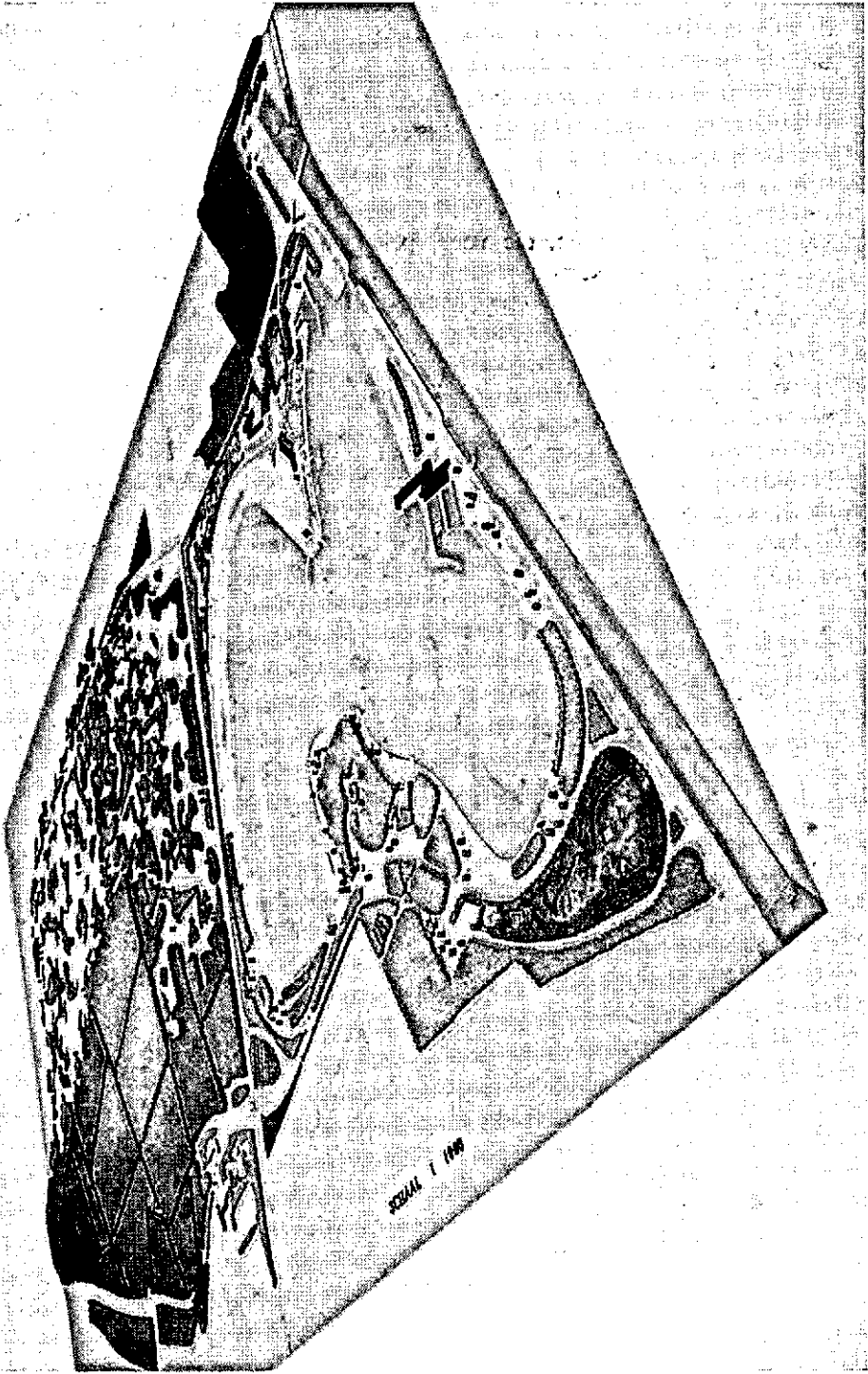
Figuur 1

RECREATIEOORD „BEEKSE BERGEN”

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE HEDEMAATSCHAPPIJ

Figuur 2.

Figur 3.

recreatie tot in onderdelen is rekening gehouden. Het is gesitueerd op wandelafstand van de zich snel uitbreidende kern Stadskanaal en biedt in de toekomst, samen met het aanliggende park en de sportvelden, ideale recreatiemogelijkheden voor de inwoners van deze plaats en zijn naaste omgeving.

Bij het ontwerp is uitgegaan van het vrij rechte lijnige stramien van het veenkoloniale landschap. Twee in het gebied voorkomende wijken worden verbreed en verdiept en worden door middel van vijvers met elkaar verbonden. De wandelpaden doorkruisen het bos op logische wijze en verbinden de open ruimten, die voor spelen en picknicken gebruikt kunnen worden. Het bos zal worden gevormd door een gemengde loofhoutbeplanting, samengesteld uit soorten die ter plaatse thuis horen, afgewisseld met groepen naaldhout als grovenden, fijnspar en lariks.

Het tweede voorbeeld is het recreatieoord „Beekse Bergen” (zie fig. 2 en 3) gelegen tussen Tilburg en Hilvarenbeek. Hier is aan het bestaande bos en de heide een functie gegeven in een groter geheel, namelijk een 600 ha groot recreatieconcentratiepunt. In en rondom het bos en de heide bevinden zich voorzieningen voor de verblijfsrecreatie zoals een vakantie-motel, een jeugdboerderij, een openluchtkerk enz.

Aan de andere zijde van de Provinciale weg zijn voorts een aantal recreatievoorzieningen gerangschikt rondom een 70 ha grote waterplas, o.a. een zandstrand, een verkeerstuin, midgetgolfterreinen, tennisbanen enz. Het bos ligt hier dus duidelijk meer in de rustige recreatieve sfeer, terwijl hier-tegenaan in een aparte eenheid de actieve recreatie-elementen zijn samengebracht, die in nieuwe groenvoorzieningen zijn opgenomen.

6. Conclusie

In het kader van de recreatieve ontwikkeling in ons land moet aan het bos een belangrijke functie worden toegekend. Wil het deze functie echter optimaal kunnen vervullen, dan zal aan een aantal eisen, die de recreatie stelt met betrekking tot vorm, samenstelling en situering, moeten worden voldaan.

Het is de taak van bosbouwkundige en landschapsarchitect gezamenlijk de formule voor het bos in zijn moderne vorm te vinden.